

Драган Ј. Бојанић*

*Институт за стратегијска истраживања, Универзитет одбране,
Београд*

Мирослав Терзић**

Школа националне одбране, Универзитет одбране, Београд

Милан Миљковић***

Школа националне одбране, Универзитет одбране, Београд

THE MILITARY EDUCATION SYSTEM AS THE FOUNDATION FOR ENSURING THE NATIONAL SECURITY OF THE REPUBLIC OF SERBIA

(СИСТЕМ ВОЈНОГ ОБРАЗОВАЊА КАО ОСНОВА ОБЕЗБЕЂЕЊА НАЦИОНАЛНЕ БЕЗБЕДНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ)****

Сажетак

Ефикасна припрема официрског кадра у Министарству одбране и Војсци Србије, представља кључни предуслов за успешно извршавање дужности у обезбеђивању националне безбедности. Специфични задаци и хијерархијска структура система одбране захтевају да старешински кадар, као непосредни учесник у процесу доношења одлука, остварује значајан утицај на оперативну ефикасност и његову функционалност. Сходно томе, образовање и обука официра су од суштинског значаја за развој њихових

* Имејл: dragan.bojanic@mod.gov.rs; ORCID: 0000-0003-0426-4479

** Имејл: miroslov.terzic@mod.gov.rs; ORCID: 0000-0001-5532-3753

*** Имејл: milanmiljkovic04011@gmail.com; ORCID: 0009-0005-9346-9442

**** Translation *in extenso* (превод у целини). Рад је написан у оквиру пројекта Института за стратегијска истраживања „Војна професија у Србији у савременом безбедносном окружењу” (ИСИ/ДХ/3/24-26), који финансира Министарство одбране Републике Србије.

професионалних компетенција, што се директно рефлектује на укупни ниво безбедности државе. Савремени безбедносни изазови, трансформација физиономије савремених сукоба и еволуција безбедносних стратегија намећу неопходност реформи усмерених ка усклађивању академског програма са принципима савремених војних операција и захтевима безбедносног окружења. Овај рад представља емпиријску студију усмерену на вредновање степена применљивости стеченог знања на Војној академији у контексту практичног извршавања официрских дужности на различитим хијерархијским нивоима војног одлучивања. Истраживање се заснива на анализи повезаности између знања стеченог током војног образовања и захтева које намеће оперативна и тактичка војна пракса. Методолошки оквир истраживања обухвата квантитативну и квалитативну анализу података прикупљених путем анкетирања, уз примену одговарајућих статистичких техника за утврђивање степена повезаности између образовног процеса и професионалних компетенција официра. Анализа показује да старешине уочавају већу примену знања са војних студија на тактичком нивоу, док се на оперативном нивоу доношења одлука уочава релативно већа важност знања из друштвених наука. Ови налази доприносе научном разумевању односа између академског образовања и војне праксе, те представљају основу за систематско унапређење наставних планова и програма у циљу оптимизације едукативног процеса и његове практичне релевантности.

Кључне речи: војска, образовање, обука, официри, доношење одлука, војне науке, национална безбедност

УВОД

Висок темпо научног и технолошког напретка, присуство глобалних проблема који представљају реалну претњу самом постојању живота на Земљи, постављају све веће захтеве пред светску заједницу, сваку државу и појединца. Један од одлучујућих фактора економске моћи државе и високог животног стандарда становништва данас је интелектуална својина, која омогућава да се на светском тржишту понуде перспективни пројекти и технологије. Проблеми иновација и, као последица тога, квалитета интелигенције, који је у директној вези са степеном образовања и културе становништва

земље, избили су у први план (Adler 2025). Обим и квалитет укупног националног производа директно зависе од нивоа образовања и културе његових произвођача, односно становништва земље. Што је виши образовни и културни ниво становништва, то је укупан национални производ бољи и већи. Већ сада модерне високоразвијене земље добијају и до 40% повећања националног производа захваљујући ефикасном систему образовања (КонсултантПлюс 2022). Сваке године владе широм света одређују износ који ће се користити за финансирање науке и утврђују трошкове истраживања и развоја (Конотоп *и др.* 2022, 66). У савременом свету образовање треба посматрати као водећи механизам развоја друштва, као основу за репродукцију његовог духовног потенцијала. Присуство ефикасног система образовања и његов стабилан развој треба посматрати као гаранцију унутрашње и спољне безбедности друштва, као важан услов за обезбеђивање његовог сувереног постојања, као саставну компоненту стабилности и безбедности.

У ери постмодерне, односно употребе научно интензивних технологија током транзиције из „индустријске” у „информациону” цивилизацију, образовање и безбедност су изузетно блиске категорије. Штавише, савремена стратешка доктрина развоја велике већине напредних држава заснива се на концепту континуираног раста, развоја улоге образовања у систему националне безбедности, будући да, у складу са светским трендовима, управо образовање предодређује изгледе за друштвено-економски и културни развој и отпорност државе (Tikly 2019). Образовање је у својој основи једна од темељних државних институција и као такво постаје одлучујући фактор не само економске ефикасности, већ и националне безбедности државе у целини. Држава може да се повуче из финансирања конкретних пројеката у било ком сектору привреде, али не може себи да приушти да се повуче из сектора образовања. Држава, која је изгубила способност да образује и припрема кадрове за потребе сопствене привреде, науке и културе, губи историјске изгледе за свој прогресивни развој.

Обезбеђивање и одржавање националне безбедности, и даље значајно зависи од војске, њеног морала, мотивације и стручних вештина, које су под утицајем академског образовања, професионалне обуке (Milošević Stolić i Marček 2019). Тренутни циљеви националне безбедности у Републици Србији, дефинисани у Стратегији националне безбедности (СНБ) из 2019. године и осталим стратегијско-

доктринарним документима, указују на потребу успоставе одговарајућег образовног система. У овом контексту, друштвено и економско оправдање за постојање Војне академије (ВА) и Школе националне одбране (ШНО) Универзитета одбране (УО) произилази из потребе Републике Србије да образује старешински кадар. Главни и најстабилнији извор кадрова за оружане снаге у нашој земљи већ 175. година, био је систем војног образовања ВА (Đukić 2025). У том својству, систем обуке официрског кадра заузима посебно место у систему националне безбедности државе, јер је директно повезан са обезбеђивањем одговарајућег нивоа и одрживости одбрамбених способности земље. Организационо потчињен Министарству одбране (МО), али са статусом члана државног универзитета, УО има кључну улогу у образовању, обуци и квалификацији старешинског кадра за потребе МО и Војске Републике Србије, као и у спровођењу истраживања у области војних наука. Поред тога у његовом саставу је и Институт за стратегијска истраживања.

Корелација обуке практичних вештина са академским образовањем, представља значајан изазов у многим професионалним доменима (Jensen 2025). Овај изазов је евидентан у различитим контекстима, полицијско (Cordner 2019; Williams, Norman, and Rowe 2019; Bartkowiak-Théron 2019), медицинско (Ten Cate and Carraccio 2019) и војно образовање (Kime and Anderson 1997). У оквиру савремених војних академија, кадети који се обучавају за официрски позив истовремено усвајају војне вештине и развијају стратешко размишљање, чиме се тежи интеграцији практичне обуке и академског образовног процеса (Hornstra *et al.* 2024, 1). Савремени токови глобализације и развој нових технологија намећу другачије захтеве у процесу војног образовања и обуке. У оквиру овог истраживања, фокус је усмерен на професионални развој кадета војне академије, уз нагласак на нужност интеграције академских и практичних компоненти у образовном процесу. Сходно томе, Линдсеј (*Lindsay*) и Голдфарб (*Goldfarb*) указују на то да вештачка интелигенција (ВИ) не треба да се посматра као замена, већ као надоградња и подршка људском доношењу одлука (Goldfarb and Lindsay 2022, 7–50). У контексту војног система, посебно у погледу одлучивања официрског кадра, овај став добија посебну важност (Jensen 2025; Collazzo 2025). Интеграција ВИ у процес процене и избора омогућава официрима да, поред личног искуства и интуиције, користе и аналитичке капацитете савремених алгоритама, чиме

се повећава брзина, тачност и релевантност доношења одлука у условима високог ризика и сложености (Miljković i Beriša 2023, 82; Collazzo 2025; Jensen 2025; Adler 2025).

Циљ је формирање образованог и високо компетентног официрског кадра, оспособљеног за ефикасно извршавање задатака у националном и међународном контексту, у складу са савременим стандардима и вредносним оквиром (Anishchenko 2024). То значи превазилажење јаза између обуке вештина и академског образовања, ради свеобухватне и ефикасне припреме кадета за сложене професионалне улоге официра. У остварењу тог циља, од суштинског је значаја обезбеђивање равнотеже између академског и стручно-специјалистичког образовања, као и интеграције друштвено-хуманистичких и техничко-технолошких дисциплина. Савремена ера информационих технологија намеће потребу за сталном адаптацијом образовних приступа, при чему је посебан акценат на развоју апстрактног мишљења. Такав развој се остварује кроз универзитетско образовање и подстицање концепта доживотног учења. Ово, пак, наглашава значај континуираног професионалног војног образовања, у оквиру којег је неопходно да официри постану проактивни решаваачи комплексних проблема и сараднички оријентисани стручњаци.

У сложеним условима савременог безбедносног окружења, које карактеришу повећана неизвесност и амбиваленција – посебно изражене у војној професији – критичко размишљање у процесу доношења одлука постаје темељна компонента ефективног војног лидерства. У том контексту, неопходно је континуирано праћење и вредновање ефективности образовних програма, засновано на научно релевантним методолошким приступима.

РАЗВОЈ ОБРАЗОВНИХ ПРОГРАМА У ОБЛАСТИ БЕЗБЕДНОСТИ И ОДБРАНЕ

Једно од средстава за постизање државног суверенитета јесу њене оружане снаге, способне да штите националне интересе и националну безбедност. Сходно томе положај државе у свету зависи од степена развијености оружаних снага. Један од важних елемената војне организације државе је систем војног образовања, осмишљен за правовремену, потпуну и квалитетну кадровску подршку. Пример за то је Украјина, која је у високообразовним војним установама од

2014. године увела обуке за беспилотне системе, сајбер безбедност и дрон-технологije (Ministry of Defence of Ukraine 2025; *Interfax-Ukraine* 2025; Shevchenko *et al.* 2024; Buriachok *et al.* 2023).

Концептуални и теоријски оквири студија безбедности и одбране заснивају се на интерпретацији шире дефинисаних и сложених појмова безбедности и одбране. У савременом добу, појам безбедности обухвата широк спектар изазова који се крећу од унутрашњих питања на нивоу државе, преко регионалних претњи, до глобалних феномена као што су пролиферација оружја за масовно уништење, тероризам, радикализација, трговина људима, кријумчарење и организовани криминал.

Динамика савременог безбедносног окружења захтева примену свеобухватног приступа који премашује традиционалне оквири одбрамбене политике. Овакво проширено разумевање безбедности истовремено доводи у питање класичне облике стручног саветовања и управљања, те подразумева неопходност интердисциплинарног приступа. То укључује интеграцију знања и вештина из области обавештајне заједнице, војске, правосудних органа и полиције, као и експертизе у сферама регионалне и локалне политике, друштвених и економских наука (Bures and Pernica 2016, 1).

Савремене војне операције карактерише све већа комплексност, што захтева адаптацију у образовању будућих официра (Mitrović and Bojanić 2021). Према Бекерсу (*Bekkers*) и Свејсу (*Sweijis*), операције се одвијају у више домена (копно, море, ваздух, свемир, информације, људски фактор) и на различитим нивоима (стратешком, оперативном, тактичком), што захтева мултидисциплинарни приступ (*Bekkers and Sweijis* 2019; NATO's Strategic Warfare Development Command 2023). Додатно, природне непредвидивости и ескалација војних капацитета потенцијалних противника додатно усложњавају оперативна окружења (*Soldaat and Tuinman* 2023). Из тога произилази потреба за оснаживањем професионалних компетенција официра, што укључује како техничке и тактичке вештине, тако и способности за стратешко размишљање и доношење одлука у условима неизвесности (*Anishchenko and Razumeyko* 2022). Вођство, борбене способности и вештине преживљавања представљају кључне елементе војне обуке. Како истичу Хорнстра (*Hornstra*) и други аутори, у процесу развоја ових вештина увек постоји јасна корелација између активности учења и конкретних перформативних исхода (*Hornstra et al.* 2023a). На пример, практична обука руковања оружјем на стрелишту директно је повезана са способношћу његове

употребе у борбеним условима. Ипак, ограничавање професионалног развоја кадета искључиво на војне вештине показује се као недовољно у контексту савремених безбедносних изазова.

Паралелно са војном обуком, расте значај развоја когнитивних и аналитичких способности кадета, пре свега у домену стратешког размишљања. Ове вештине се развијају кроз академско образовање, које све више добија место у наставним програмима војних академија. За разлику од војне обуке, у академском образовању често изостаје директна и непосредна веза између усвојеног знања и његове практичне примене (Hornstra *et al.* 2023b). На пример, кадети током академских курсева изучавају концепте културних норми и вредности, што може бити од пресудног значаја приликом дипломатских ангажмана у мисијама стабилизације. Ипак, специфични контекст у којем ће се ова знања применити у тренутку образовања најчешће није унапред познат. За адекватно разумевање савременог концепта безбедности, оружане снаге и шири национални безбедносни системи морају се прилагодити новим и комплексним безбедносним изазовима. Будући официри – кадети, као и припадници осталих компоненти националног безбедносног апарата, морају бити оспособљени да делују у условима неизвесности и да се, како се у литератури наводи, „боре против болести извесности у доношењу одлука” (Ted and Gentzler 2013, 70). У том контексту, образовање има централну улогу: основна претпоставка јесте да се припадници оружаних снага образују како би могли да одговоре на изазове у савременом, непредвидивом окружењу националне безбедности. Модерно војно образовање се више не посматра као пука обука у техничко-тактичким вештинама, већ као процес развоја способности расуђивања, критичког мишљења и стратешког промишљања, што поставља висока очекивања пред кадете и војно особље (Sookermany 2017, 312). У Литванији се официри високих квалификација образују у складу са Секторским оквиром квалификација за војну професију, при чему се посебан акценат ставља на развој критичког мишљења и способности решавања проблема. Развој ових компетенција приоритетно се подржава кроз активности које иницирају и воде студенти, за разлику од традиционалних модела наставе усмерених на професора (Dudzevičiūtė 2025).

Значајно је истаћи, да оно што може поремети процес развоја способности расуђивања, критичког мишљења, јесте неповезаност стицања вештина и академског образовања. На савременим војним академијама, попут Краљевске војне академије Холандије (*Netherlands*

Defence Academy [NLDA]), обука кадета обично се реализује кроз два паралелна, али често неинтегрисана образовна процеса. С једне стране, војни инструктори реализују обуку усмерену на развој практичних војних вештина, док с друге стране, цивилни академски наставници спроводе академско образовање користећи сопствене наставне методологије, често без међусобне координације (Hornstra *et al.* 2023a). Такав раздвојени приступ доводи до тога да кадети морају самостално да ускладе и интегришу различите мисаоне обрасце: војни, који се ослања на доношење одлука у кратком временском року и под условима ограничених информација, и академски, који подразумева аналитичко разматрање са више доступних информација и мањим временским притиском (Jansen, Brænder, and Moelker 2019).

Пример таквог војног размишљања представљају стандардизовани НАТО процеси за планирање тактичких операција, који захтевају од официра да у кратком временском оквиру анализирају и упореде различите могућности деловања на основу расположивих података (North Atlantic Treaty Organization [NATO] 2024). У оперативним условима, официри се неретко налазе у ситуацији која захтева симултано ангажовање и тактичких вештина и стратешког размишљања, што захтева интегрисано знање. На пример, током борбене операције, старешина мора истовремено управљати ватреним ангажовањем и командовањем јединицом (практичне вештине), као и координирати логистику и превентивно утицати на понашање војника у циљу избегавања негативне медијске експозиције која би могла угрозити мисију (стратешко промишљање).

Не постоји гаранција да ће до интеграције ових компоненти доћи спонтано, нити да ће она бити ефикасна и безбедна у реалним условима. Стога је од суштинске важности да се у оквиру професионалног развоја кадета систематски подстиче интеграција војних вештина и академског образовања у контексту стратешког размишљања (Hornstra *et al.* 2023b). Кључан корак у том правцу јесте успостављање узајамног разумевања и координације између програма војне обуке и академског курикулума које реализују цивилни наставници.

Сходно томе, функционалност и дугорочна стабилност националног безбедносног система заснивају се на систематској примени знања и компетенције стечених кроз војно образовање, како у оквиру војних тако и у оквиру цивилних институционалних структура, чиме се обезбеђује интегрални приступ. Прилагођавање безбедносном

окружењу које је све више непредвидиво подразумева узајамно учење и оперативну међузависност различитих актера безбедносног сектора (Kalu 2008, 84). У оквиру Европске уније, све већи акценат ставља се на заједнички одговор на глобалне безбедносне претње кроз интернационалну сарадњу (Војанић, Марček, и Ristić 2019, 12). Иако мултилатерализам представља значајан ресурс у изградњи заједничких капацитета, он истовремено поставља изазов пред националне државе у погледу очувања суверенитета у области одбране.

НАСТАВНИ ПЛАН И ПРОГРАМ ВОЈНЕ АКАДЕМИЈЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Образовни систем на Војној академији (ВА) осмишљен је у складу са савременим академским стандардима и структурисан у три нивоа високог образовања: основне (бachelor), мастер, и докторске студије. У оквиру имплементације принципа Болоњске декларације и примене Европског система преноса бодова (*European Credit Transfer and Accumulation System* [ECTS]), студијски програми организовани су тако да обухватају четворогодишње основне, једногодишње мастер и трогодишње докторске студије. Оваква структура омогућава систематски развој когнитивних, аналитичких и стручних компетенција кадета, чиме се обезбеђује њихова целовита припрема за сложене и динамичне захтеве савременог безбедносно-одбрамбеног система.

Основне академске студије

Студирање на основним студијама усмерено је на припрему кадета за ефикасно управљање процесима одлучивања на тактичком нивоу. Наставни план обухвата интегрисан приступ теоријском и практичном образовању, са нагласком на стицање темељних знања из области друштвених наука, менаџмента, економских наука, организационих наука, математике и природних наука, као и из области технологија, машинства, саобраћаја, електротехнике и рачунарства, и војних наука. Програм комбинује академске дисциплине, модуле војне обуке и физичко васпитање у циљу свеобухватног развоја професионалних компетенција.

Током прве две године студија реализују се општеобразовни садржаји, док су завршне две године фокусиране на стручно

усмерење кроз специјализоване студијске програме „Копнена војска, Војноелектронско инжењерство, Војномашинско инжењерство, Технолошко инжењерство материјала и заштите, Војносаобраћајно инжењерство, Војно ваздухопловство и Економија одбране. Програм Копнена војска има изборна подручја – модуле (Пешадија, Оклопне јединице, Артиљерија, Инжињерија и Речне јединице)” (Војна академија 2025). Структуру студијског програма Војноелектронско инжењерство чине модули „за позив официра рода Артиљеријско-ракетне јединице за противваздухопловна дејства, рода јединица за електронска дејства, службе Телекомуникације, Техничке службе, Информатичке службе и службе Ваздушног осматрања и јављања у складу са мисијама и задацима Војске Србије” (Војна академија 2025). Циљ образовања наведених студија је да обезбеди систематску и целисходну припрему за прву командну дужност – командира вода – као и за друге иницијалне позиције у систему одбране.

Напредни нивои високог образовања у области војних наука

Виши нивои академског образовања на ВА обухватају мастер и докторске студије у области војних наука. Ови програми представљају наставак стручног и научног усавршавања официра, усмереног на стицање и продубљивање компетенција релевантних за решавање комплексних проблема у оквиру система одбране и ширег безбедносног амбијента.

Мастер академске студије имају за циљ унапређење постојећих и развој напредних знања, вештина и аналитичких способности, које омогућавају официрима да применом интердисциплинарног приступа критички анализирају, интерпретирају и решавају стратешке и оперативне изазове у области одбране. Посебан нагласак ставља се на развој способности критичког коришћења релевантне академске и стручне литературе у контексту реалних оперативних и организационих ситуација.

Докторске студије усмерене су на образовање висококвалификованих истраживача у области војних наука, који су способни за самостално научноистраживачко деловање и управљање комплексним пројектима од националног значаја. Примарни циљ овог нивоа образовања је развој кадрова који, ослањајући се на научне методе и највише академске стандарде, могу да допринесу иновативном

развоју доктрине, теорије и праксе у области одбране, као и унапређењу научне мисли у ширем друштвеном и академском контексту.

Програми усавршавања официрског кадра

Програм усавршавања обухвата курсеве за унапређење официра, Основни командно-штабни курс, Командно-штабно усавршавање, генералштабно усавршавање и Високе студије безбедности и одбране. Основни командно-штабни курс има за циљ систематски развој лидерских компетенција и професионалну оспособљеност официра за обављање сложених командних и штабних дужности. Програм је усмерен на припрему официра за ефикасно извршавање функције командира јединице на нивоу чете, заменика команданта батаљона, као и за ангажовање на штабним позицијама у јединицама ранга батаљона.

Циљ командно-штабног усавршавања је стратешко и професионално оспособљавање официра за ефективно командовање тактичким јединицама рода или службе на нивоу батаљона, као и за обављање кључних штабних дужности у командама бригадног нивоа и вишим организационим структурама Војске Србије (ВС) и Министарства одбране.

Генералштабно усавршавање представља највиши ниво, односно кључни сегмент формалног војног образовања у систему одбране Републике Србије, са основним циљем да омогући официрима стицање напредних знања и вештина неопходних за командовање тактичким јединицама бригадног нивоа, као и за обављање сложених штабних и руководећих дужности у оквиру оперативног нивоа командовања, Генералштаба Војске Србије (ГШ ВС) и организационих јединица Министарства одбране. Структура програма је усклађена са релевантним националним доктринарним и нормативним оквирима у области одбране, као и са стандардима интероперабилности у мултинационалним операцијама.

ЗНАЧАЈ ОБРАЗОВАЊА ЗА КОМПЛЕКСАН ПРОЦЕС ДОНОШЕЊА ОДЛУКА У ВОЈНОМ КОНТЕКСТУ

Обављање дужности официрског кадра на свим нивоима доношења одлука захтева јасно дефинисан и ефикасан процес одлучивања, који је условљен специфичностима хијерархијске

структуре и мисије војне организације (Kuczynski 2023). Процес командовања и руковођења представља систематско усмеравање функционисања војноорганизационих структура, заснован на научним принципима и методологији (Jevtić, Miljković, and Đorđević 2024, 38). Употреба силе у непредвидивим околностима, ограничени ресурси и притисак времена додатно усложњавају овај процес. Погрешне одлуке се мултипликују узлазно у командној структури, а ниво расположивих информација директно одражава професионалну компетентност појединца. Процес доношења одлука, као кључни аспект војног лидерства, подразумева когнитивни, рекурзивни и нелинеарни механизам који се ослања на анализу података, логичко закључивање и предузимање акција (Farmer 2022; Ernst *et al.* 2023; Adler 2025). На овај процес утичу бројни фактори, укључујући психолошке, организационе и политичке компоненте, при чему когнитивне способности имају највећи утицај на извршавање лидерских задатака. Знање се јавља као медијатор између когнитивних способности и радне перформансе, а радно искуство доприноси акумулацији применљивог знања.

У војном систему, одлучивање се реализује на три нивоа: тактичком, оперативном и стратешком. Тактички ниво обухвата непосредно руковођење јединицама у борби; оперативни ниво се бави координацијом више тактичких целина; док стратешки ниво укључује креирање дугорочних војних политика и стратегија. Док су оперативно и стратешко планирање структурисани и формализовани процеси, тактичко одлучивање подразумева висок степен динамичности и неодређености. Сложеност ових процеса наглашава потребу за континуираним академским и професионалним усавршавањем официра, како би били способни да ефикасно управљају изазовима на свим нивоима одлучивања (Jevtić, Miljković, and Đorđević 2024, 41).

МЕТОДОЛОГИЈА

Циљ истраживања

У оквиру пројекта „Војна професија у Србији у савременом безбедносном окружењу” Института за стратегијска истраживања, спроведено је емпиријско истраживање у јединицама Војске Србије током 2024. године, са једним од циљева да се утврди да ли и на

који начин знање стечено на студијама ВА доприноси успешном обављању дужности војних руководиоца на различитим нивоима доношења одлука у МО и ВС. Такође, у поређењу са професионални припадницима ВС, који су завршили факултет у цивилним образовним установама и Школу резервних официра, након чега су примљени у професионалну службу. Предмет истраживања био је актуелни акредитовани студијски програм војних наука.

Узорак је изабран на основу погодности, иако је апсолутан у односу на предмет истраживања, и састоји се од две групе учесника. Истраживање је обухватило 452 испитаника које смо поделили у две групе: 1) официри на командним дужностима, капетан 13, капетан прве класе 44, мајор 62 и потпуковник 52 ($N = 171$) који су завршили усавршавање за командно-штабне дужности и 2) официри чина потпоручника ($N = 196$) и поручника ($N = 85$), од тога је 176 завршило ВА, док је 85 Школу резервних официра завршило на командирским дужностима укупно ($N = 281$). Пошто је истраживање спроведено у септембру и октобру 2024. године, анкетирани су официри Војске који су тек ступили на старешинске дужности након завршетка Војне академије, затим они који су завршили Основни командно-штабни курс (ОКШК) и старешине које су завршиле Командно-штабно усавршавање. Ова група се састоји од мушкараца и жене, са просечном старошћу од 36 година и просечним радним искуством од 14 година у официрским дужностима. Иако су сви официри, њих 346 завршило је Војну академију, док су остали дипломирали на другим универзитетима.

Инструменти

У истраживању су примењене евалуационе скале креиране специфично за потребе ове студије. Испитаници су процењивали у којој мери им је знање стечено током академских студија било од користи у практичном обављању официрских дужности, како у оквиру стажа на тактичком нивоу, тако и приликом извршавања задатака у МО и ВС, на тактичком и оперативном нивоу. Процена је вршена помоћу петостепене Ликертове скале, где је вредност 1 означавала „није ми било корисно”, а вредност 5 „потпуно ми је користило”.

Методe за обраду података

У анализи података примењене су методе дескриптивне статистике, анализа варијансе (F-тест), Пирсонов коефицијент корелације и факторска анализа. Обрада података извршена је коришћењем статистичког софтверског пакета SPSS, верзија 15.0.

РЕЗУЛТАТИ ИСПИТИВАЊА

Релевантност и сврсисходност наставних предмета основних академских студија на тактичком нивоу током почетних дужности:

- Анализа резултата показује да је просечна применљивост наставних предмета основних академских студија у обављању почетних официјских дужности изнад општег просека ($M = 3,10$), при чему се вредности крећу у распону од 1,29 до 4,49. Ови емпиријски налази наглашавају релевантност и практичну усмереност наставног програма и потврђују његову усклађеност са оперативним захтевима службених дужности, пружајући основу за формулисање препорука за унапређење ефикасности образовања.
- Статистичка анализа није показала постојање значајних разлика у перцепцији применљивости наставних садржаја у зависности од пола ($F = 0,762$; $p = 0,481$).
- Највећи степен примене током стручне праксе забележен је код обавезних предмета, међу којима се посебно истичу *Наоружање са наставом гађања*, *Војно физичко вежбање са методиком физичке обуке* ($M = 4,46$), *Командовање у борбеним дејствима основних тактичких јединица* ($M = 4,09$), *Телекомуникационо обезбеђење* ($M = 3,72$) и *Тактика јединица по родовима* ($M = 3,95$). Насупрот томе, најнижи степен примене евидентиран је код предмета као што су *Француски језик* ($M = 1,24$), *Немачки језик* ($M = 1,39$), *Основи електромеханике и електронике* ($M = 1,69$), као и *Математика 1Б* и *2Б*. Ови резултати указују на то да предмети који су директно усмерени ка развоју практичних и тактичких вештина имају знатно већу применљивост у реалним условима службе у поређењу са општеобразовним дисциплинама.

Факторска структура корисности предмета

Примењена факторска анализа, на основу Гутман-Кајзеровог критеријума, идентификовала је шест базичних (латентних) димензија које одражавају применљивост наставних предмета основних академских студија у контексту извршавања почетних дужности. Ове димензије објашњавају укупно 82,1% укупне варијансе, и то редом:

- Научно-стручни фактор – 45,48%,
- Теоријско-методолошки фактор – 15,15%,
- Фактор специфичних академских вештина – 6,65%,
- Фактор додатних примењених дисциплина – 5,20%,
- Организационо-лидерски фактор – 3,40%,
- Фактор додатног страног језика – 2,74%.

Анализа корелационе матрице указује на релативну независност идентификованих фактора, са изузетком умерених позитивних корелација између трећег фактора и првог и петог, који показују комплементарну природу, као и међусобне повезаности првог и петог фактора.

Компарација корисности по научним пољима

Анализа резултата указује на то да је највећи степен применљивости наставних садржаја остварен у оквиру предмета из научно-стручног поља ($M = 3,76$), као и код предмета *Војно физичко вежбање са методиком физичке обуке* ($M = 4,22$), уколико се овај посматра као посебна категорија. Супротно томе, најнижи ниво примене забележен је код предмета из природно-математичког поља ($M = 1,76$), при чему је утврђена статистички значајна разлика у односу на остале области ($F = 21,426$; $p < 0,001$). Добијени резултати додатно показују да *Војно физичко вежбање са методиком физичке обуке* има статистички значајно већу практичну примену у односу на предмете из математичких ($MD = 2,376$; $p < 0,001$), друштвених ($MD = 1,557$; $p < 0,001$) и техничких наука ($MD = 1,389$; $p < 0,001$), али не и у односу на наставне садржаје из области војних наука. Предмети из математичких наука, с друге стране, показују статистички значајно нижи ниво применљивости у односу на оне из војних ($MD = -1,783$; $p < 0,001$) и техничких наука ($MD = -0,932$; $p = 0,025$). Истовремено, предмети из области војних наука показују већу практичну релевантност у односу на техничке ($MD = MD = 0,941$; $p = 0,033$) и друштвене науке ($MD =$

1.061; $p = 0.008$), док између техничких и друштвених наука није уочена статистички значајна разлика у нивоу примене. Ови налази потврђују да је наставни процес најусмеренији на развој практичних знања и вештина у оквиру војних и сродних дисциплина, што наглашава њихову релевантност за доношење одлука на тактичком нивоу.

Релевантност и сврсисходност предмета основних академских студија у контексту стицања и примене стручних компетенција у обављању дужности на тактичком нивоу доношења одлука, разликује се током стажа у односу на рад у МО и ВС:

- Просечна перципирана корисност наставних предмета основних академских студија у обављању послова у Министарству одбране и Војсци Србије на тактичком нивоу оцењена је као висока ($M = 4,24$), у распону од 2,92 до 5,00.
- Највише оцењени предмети у контексту извршавања задатака руковођења на тактичком нивоу су Тактика 1 и Тактика 2 ($N = 12$; $M = 5,00$). Међу обавезним предметима, највише вредновани су Војно физичко вежбање ($M = 4,81$), Наоружање са наставом гађања 2 ($M = 4,81$), као и предмети Основи конструкције убојних средстава, Основи командовања и Војна историја (сви са $M = 4,81$). Са друге стране, најниже оцењени су Основи електротехнике и електронике ($M = 2,81$), као и предмети из природно-математичког научног поља: Хемија ($M = 2,95$), Физика ($M = 3,05$) и Математика ($M = 3,19$). Ови резултати кореспондирају са вредновањима применљивости током стручног стажирања.
- Уочено је да су сви предмети из основних академских студија перципирани као кориснији у контексту почетних дужности у односу на период стажирања, с изузетком изборних предмета. У ову категорију нису укључене Тактике родова ($F = 12,861$; $p < 0,001$) и Наоружање и гађање родова ($F = 11,097$; $p < 0,002$), чија се потреба за применом и даље уочава у оперативној пракси.
- Све посматране научне области показале су значајно већу корисност у оквиру почетних дужности на тактичком нивоу у систему одбране у односу на примену током стажирања ($F = 35,471$; $p < 0,001$). Ово указује на значај радног искуства у развијању способности процене практичне вредности знања стеченог током студија на Војној академији.
- Највише рангирано научно поље у погледу практичне примене за потребе почетних дужности на тактичком нивоу јесу војне науке ($M = 4,75$), док је најниже рангирано природно-математичко поље

($M = 3,10$). Ова разлика је статистички значајна ($F = 22,406$; $p < 0,001$). Предмети из природно-математичког поља имају значајно мању корисност у односу на предмете из друштвених ($MD = -1,25$; $p < 0,001$) и техничких наука ($MD = -0,97$; $p < 0,001$). Истовремено, предмети из војних наука имају већу корисност у односу на техничке науке ($MD = 0,65$; $p = 0,015$).

Корисност предмета основних академских студија Војне академије разликује се при обављању дужности у МО и ВС на тактичком у односу на оперативни ниво:

- Општа перцепција корисности наставних предмета основних академских студија на Војној академији у контексту извршавања дужности на оперативном нивоу оцењена је као висока ($M = 3,68$), при чему су оцене варирале у распону од 2,05 до 4,76.
- Највишу применљивост, у оквиру фактора научно-стручних предмета, испољили су Енглески језик ($M = 4,76$), Војно физичко вежбање ($M = 4,62$), Информационе технологије ($M = 4,52$), као и предмет Увод у стратегију ($M = 4,76$). Са друге стране, најниже рангирани предмети потичу из природно-математичког научног поља: Хемија ($M = 2,53$), Математика и Физика ($M = 2,86$), Основи електротехнике и електронике ($M = 2,05$), као и Социологија ($M = 2,82$).
- Утврђено је да је студијски програм основних академских студија Војне академије значајно кориснији у контексту обављања дужности на тактичком нивоу у односу на оперативни ниво ($F = 29,026$; $p < 0,001$).
- Анализом је утврђено да приближно половина предмета показује статистички значајне разлике у степену перципиране корисности између два нивоа доношења одлука, при чему се на оперативном нивоу бележи смањена корисност. Међутим, код већине предмета који су највише и најниже рангирани, разлике су минималне. Ово укључује предмете из математике, као и три предмета из друштвених наука (Војна психологија са андрагогијом, Војно право и међународно хуманитарно право, Основи економије) и три из техничких наука (Оклопна борбена возила, Телекомуникационо обезбеђење, Основи електротехнике и електронике).
- Када је реч о научним пољима, три области – друштвене науке ($F = 4,329$; $p < 0,044$), техничке науке ($F = 75,975$; $p < 0,001$) и војне науке ($F = 28,617$; $p < 0,001$) – показале су значајно већу корисност на тактичком нивоу у односу на оперативни. За природно-

математичке науке, није уочена статистички значајна разлика у перципираној корисности између ова два нивоа.

- На оперативном нивоу доношења одлука, највећи степен корисности имају предмети из друштвених наука, док је корисност предмета из природно-математичког поља најнижа, што представља статистички значајну разлику ($F = 75,59$; $p < 0,001$). Природно-математичке науке показују знатно мању примену у односу на војне ($MD = 1,14$; $p < 0,001$) и техничке науке ($MD = 0,62$; $p < 0,02$). Истовремено, друштвене науке су у нешто мањој мери применљиве у односу на техничке науке ($MD = 0,647$; $p < 0,015$).

Релевантност и сврсисходност програма стручног усавршавања – пре свега Основног командно-штабног курса (ОКШК) – од кључног су значаја на оперативном нивоу, јер непосредно доприносе стицању и ефикасној примени стручних компетенција потребних за командне дужности и доношење одлука:

- На оперативном нивоу дужности у МО и ВС, садржаји ОКШК имају већу корисност од предмета основних академских студија Војне академије ($F = 44,54$; $p < 0,001$).
- Сви предмети ОКШК имају високе просечне оцене ($M = 4,48$), у распону од 4,12 до 4,83.
- Највише рангиран је предмет Тактика ($M = 4,83$), а најниже рангиран је изборни предмет Моделовање операција ($M = 4,18$).
- Факторска анализа указује да се наставни план и програм ОКШК састоји од два фактора корисности на оперативном нивоу доношења одлука, објашњавајући 82,57% укупне варијансе:
 - Први фактор: Општи безбедносни фактор (63,24%).
 - Други фактор: Фактор вештина (19,33%).
- Ова два фактора су потпуно независна ($r = -0,02$, $p > 0,05$).

ДИСКУСИЈА

Сprovedено истраживање показало је да знања усвојена током основних студија и првог нивоа усавршавања на ВА, имају висок степен практичне примене у обављању почетних официрских дужности. На тај начин потврђује се адекватност и усклађеност наставних планова и програма са захтевима службе у оквиру студијског програма *Копнена војска*. Истовремено, уочене су значајне разлике у приоритетима наставних предмета и научних области између два нивоа студија, што је директно условљено различитим

захтевима процеса доношења одлуке. Ови налази отварају простор за формулисање релевантних закључака и препорука у правцу унапређења.

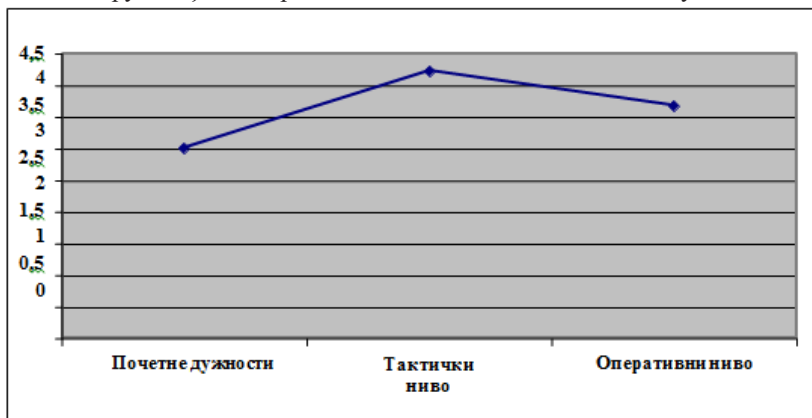
- Структура наставних предмета показује логичку и професионалну надградњу у оквиру војне професије, при чему је за ефикасно војно лидерство неопходна интеграција академских и практичних знања и вештина које карактеришу компетентног и успешног официра.
- Предмети који су високо оцењени на основним академским студијама, посебно на тактичком нивоу, у великој мери одговарају захтевима директног рада са људством и руковођења јединицама. Насупрот томе, наставни садржаји из природно-математичких наука, иако често перципирани као апстрактни и теоретски, доприносе развоју логичког мишљења, што представља критичну компоненту у процесима доношења одлука на вишим нивоима командовања. Корисност предмета као што су страни језици постаје све израженија са растом професионалног искуства, посебно у контексту међународне сарадње и школовања у иностранству.
- Упоредна анализа перцепције корисности предмета код кадета и официра на тактичком нивоу показује висок степен поклапања, што указује на доследност у вредновању практичне релевантности наставних садржаја. Ипак, радно искуство официра доприноси бољој свести о важности појединих предмета, што се огледа у ширем спектру високо оцењених дисциплина.
- Иако је укупна процена применљивости предмета основних академских студија виша на тактичком нивоу, евидентно је да се на оперативном нивоу остварује успех који се делимично заснива на надограђеним знањима и вештинама стеченим кроз искуство у служби, као и на компетенцијама које нису у потпуности покривене наставним програмом.
- Предмети који су високорангирани за оперативни ниво карактеришу се мултидисциплинарношћу и интерродном применљивошћу. У питању су садржаји који омогућавају ефикасно деловање у оквиру штабних дужности, савремених информационих система и очувања психофизичке способности војних руководица.
- Разлике у доминантним научним пољима између тактичког и оперативног нивоа одлука произилазе из различитих захтева и приоритета. Док тактички ниво наглашава примену оружја, система и тактичких процедура, оперативни ниво се превасходно ослања на вештине планирања и оперативног управљања.

- Програм другог циклуса студија на Војној академији, посебно у домену оперативног нивоа доношења одлука, фокусиран је на планирање употребе снага на бојишту. То представља суштину дужности на овом нивоу, за разлику од претходних генерација чије су компетенције биле ограниченије у домену информационих технологија и њихове примене у оперативном планирању и извршавању сложених симулација и војних вежби.

Резултати се могу сумирати у следеће закључке приказане на сликама:

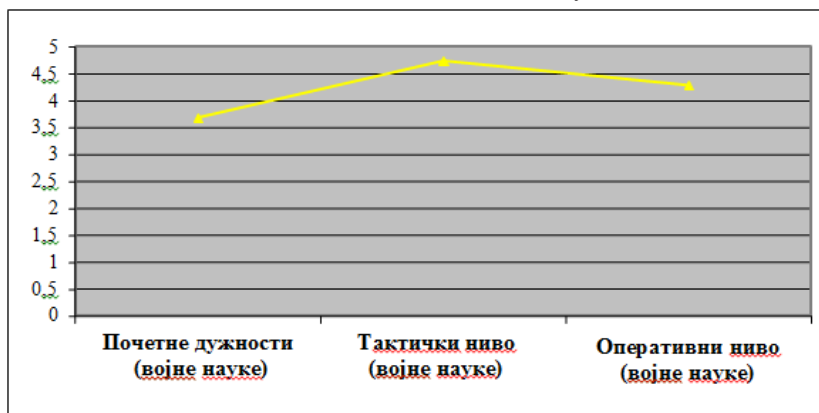
- Степен применљивости знања стеченог током студија на Војној академији варира у зависности од хијерархијског нивоа на којем се доносе одлуке у оквиру војног руководства (Слика 1).
- Релевантност и примена знања из различитих научних области у војном контексту зависе од нивоа одлучивања, при чему се доминантна научна поља мењају са преласком са тактичког на оперативни ниво (Слика 2).
- За ефикасно обављање дужности на оперативном нивоу одлучивања, кључну улогу имају знања и вештине стечене током Специјализације за команду и штабне дужности (ОКШК), која представља критичну етапу у професионалном развоју официра (Слика 3).

Слика 1. Ниво корисности наставног плана и програма основних академских студија ВА на почетним дужностима и обављања дужности руковођења на различитим нивоима доношења одлука

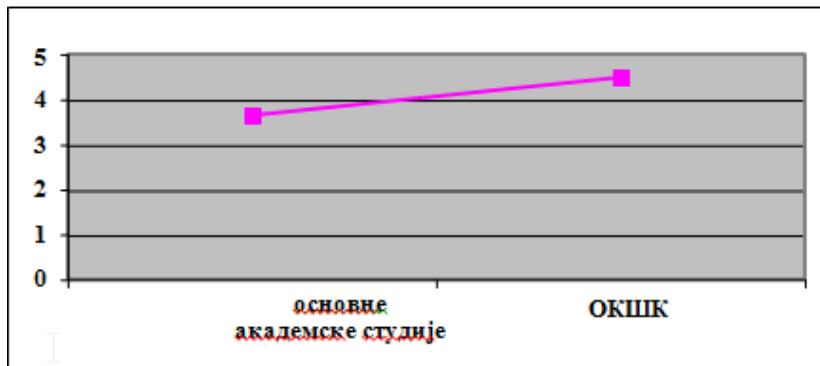
Извор: Обрада аутора

Слика 2. Научна поља са највећом корисношћу у наставном плану и програму основних академских студија ВА при обављању дужности на сваком од нивоа доношења одлука

Извор: Обрада аутора

Слика 3. Ниво корисности наставног плана и програма Војне академије током обављања дужности војних руководица на оперативном нивоу доношења одлука

Извор: Обрада аутора

Смернице за наредна истраживања

Ово истраживање представља студију чији су налази засновани на перцепцијама испитаника, што подразумева одређена методолошка ограничења. Иако добијени резултати пружају вредан увид у степен корисности наставних садржаја у пракси војног

руковођења, неопходно је у будућим истраживањима проширити и продубити базу података у циљу постизања поузданијих и свеобухватнијих закључака.

Конкретно, идентификовани су следећи недостаци у доступним подацима:

- Одсуство информација о степену објективне успешности испитаника у обављању дужности;
- Недостатак података о академским оценама из појединачних предмета током студија;
- Неувршћивање утицаја предмета из раније важећих наставних планова, који више нису у употреби;
- Недостатак анализе потенцијалних садржајних недостатака у актуелном наставном плану и програму;
- Изостављање процене утицаја наставног особља на квалитет и ефективност усвојеног знања;
- Потенцијална субјективност у евалуацији предмета, која може бити условљена факторима као што су лични ставови према предмету или професору, ниво мотивације, тренутна расположеност, когнитивна пристрасност или замор током анкетирања.

Управо из ових разлога препоручује се спровођење ширег, вишедимензионалног истраживања, које ће обухватити објективне индикаторе учинка и квалитативне методе, како би се у потпуности разумела ефективност и унапређивала релевантност наставног плана и програма Војне академије.

ЗАКЉУЧАК

Војна академија представља јединствену институцију у Републици Србији која је законом овлашћена за спровођење обуке и високог образовања официра МО и ВС. У складу са захтевима трансформације одбрамбеног система и усклађивања са концептом тоталне одбране, Војна академија је у процесу реформе, што обухвата и ревизију наставног плана и програма.

Научна евалуација ефективности наставног програма у контексту практичне примене стечених знања у обављању дужности на различитим нивоима командовања представља критичан елемент квалитативног унапређења војнообразовног система. Доношење одлука, као суштинска компетенција војног руководиоца, захтева

интеграцију когнитивних способности и знања, при чему се знање појављује као медијатор од пресудног значаја.

Према томе, војно образовање добија статус једног од кључних фактора у одржавању и јачању безбедности државе. Због своје специфичности може се сматрати оперативним кадровским, научним, техничким и културним резервом државе, способним да буде ефикасно и да се користи у условима економских и политичких реформи за превазилажење последица кризе.

Емпиријски подаци показују да су студијски предмети Војне академије у значајној мери применљиви у пракси, али да се степен њихове релевантности разликује у зависности од конкретног предмета, циклуса студија и нивоа доношења одлука (тактички, оперативни). Ови налази указују на потребу за даљим истраживањем, кроз обимнији научни пројекат, који би укључио додатне индикаторе ефективности и понудио аргументоване смернице за оптимизацију наставног плана и програма у складу са реалним потребама војне професије.

Све наведено омогућава да се задовоље потребе војне организације државе за официрима, чији професионални ниво мора да задовољи како дугорочне услове за унапређење оперативне ефикасности оружаних снага, тако и задатке реформе високог стручног образовања у националном нивоу, узимајући у обзир савремене светске трендове.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Adler, N. Jason. 2025. "Modernizing Military Decision-Making Integrating AI into Army Planning." *Military Review*. Last Accessed on August 25, 2025. <https://www.armyupress.army.mil/Journals/Military-Review/Online-Exclusive/2025-OLE/Modernizing-Military-Decision-Making/#>
- Anishchenko, Victoriia. 2024. "Innovative ways of the system improving of graduated professional training of officers of the security and defense sector of Ukraine through the prism of virtual and augmented reality." *UNESCO Chair Journal Lifelong Professional Education in the XXI Century* 1 (9): 104–114. DOI: 10.35387/ucj.1(9).2024.0008
- Anishchenko, Victoriia, and Nataliya Razumeyko. 2022. "Professional competence formation of officers of the security and defense sector of Ukraine based on interactive teaching methods." *Bulletin of the T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»* 26 (182): 98–103. DOI: 10.5281/zenodo.7330642

- Bartkowiak-Théron, Isabelle. 2019. "Research in police education: current trends." *Police Practice and Research* 20 (3): 220–224. DOI: 10.1080/15614263.2019.1598064
- Bekkers, Frank, and Tim Sweijjs. 2019. "Playing to your strengths: A different perspective on future capabilities for the Dutch Army." *Militaire Spectator* 188 (5): 234–247.
- Bojanić, Dragan, Jan Marček, i Vladimir Ristić. 2019. „Implementacija globalne strategije Evropske Unije u periodu 2016–2018. godine.” *Vojno delo* 71 (3): 9–33. DOI: 10.5937/vojdela1903009B
- Bures, Oldrich, and Bohuslav Pernica. 2016. "Pluralization of Security Education in the Czech Republic." *Problems of Post-Communism* 65 (3): 175–187. DOI: 10.1080/10758216.2016.1225510
- Buriachok, Volodymyr, Nataliia Korshun, Oleksii Zhylytsov, Volodymyr Sokolov, and Pavlo Skladannyi [Buriachok *et al.*]. 2023. "Implementation of Active Cybersecurity Education in Ukrainian Higher School." In *Information Technology for Education, Science, and Technics*, eds. Emil Faure, Olena Danchenko, Maksym Bondarenko, Yurii Tryus, Constatine Bazilo and Grygoriy Yaspa (ITEST 2022, Lecture Notes on Data Engineering and Communications Technologies, Vol. 178), 533–551. Cham: Springer. DOI: 10.1007/978-3-031-35467-0_32
- Collazzo, Amanda. 2025. "Warfare at the Speed of Thought: Balancing AI and Critical Thinking for the Military Leaders of Tomorrow." *Modern War Institute*. Last Accessed on August 25, 2025. https://mwi.westpoint.edu/warfare-at-the-speed-of-thought-balancing-ai-and-critical-thinking-for-the-military-leaders-of-tomorrow/?utm_source=chatgpt.com
- Cordner, Gary. 2019. "Rethinking police education in the United States." *Police Practice and Research* 20 (3): 225–239. DOI: 10.1080/15614263.2019.1598066
- Dudzevičiūtė, Gitana. 2025. "Critical thinking and problem solving in developing military leadership skills." In *EDULEARN25 Proceedings*, eds. Luis Gómez Chova, Chelo González Martínez, and Joanna Lees, 2516. DOI: 10.21125/edulearn.2025.0698
- Đukić, Slobodan. 2025. „Istorija srpskog vojnog školstva: 175 godina Vojne akademije.” *Odbrana*, mart 2025, 50–53. Poslednji pristup 29. jun 2025. https://www.odbrana.mod.gov.rs/pdf_clanci/odbrana394/odbrana_394_str_50_53_1740933255.pdf
- Ernst, Katie, Emilie Roth, Devorah Klein, Laura Militello, Christen Sushereba, and Michael Wilson [Ernst *et al.*]. 2023. "Synthesized Framework of Decision Making for the Army Aviation Context." *Proceedings of the*

- Human Factors and Ergonomics Society Annual Meeting*, 67 (1): 775–780. DOI:10.1177/21695067231192586
- Farmer, Scott Michael. 2022. “Four-Dimensional Planning at the Speed of Relevance.” *Military Review* 64–73.
- Goldfarb, Avi, and Jon R. Lindsay. 2022. “Prediction and judgment: Why artificial intelligence increases the importance of humans in war.” *International Security* 46 (3): 7–50. Last Accessed on June 29, 2025. <https://direct.mit.edu/isec/article/46/3/7/109668/Prediction-and-Judgment-Why-Artificial>
- Hornstra, Steven PA, Jaap A. Hoogenboezem, Steven J. Durning, and Walter N. K. A. van Mook [Hornstra *et al.*]. 2023a. “Instructional design linking military training and academic education for officer cadets: A scoping review.” *Journal of Military and Strategic Studies* 22 (4): 212–244. <https://jmss.org/article/view/76275/57091>
- Hornstra, Steven PA, Paul A. Neelissen, Walter N. K. A. van Mook, and Jaap A. Hoogenboezem [Hornstra *et al.*]. 2023b. “Good governance introduction course: A Dutch example of online constructivist officer education.” *Journal of Military Learning* 7 (1): 26–38.
- Hornstra, Steven PA, Steven J. Durning, Jaap A. Hoogenboezem, and Walter N. K. A. van Mook [Hornstra *et al.*]. 2024. “Closing the gap between skills training and academic education at a military academy: An integrated instructional design model.” *Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology* 12 (1): 1–14. DOI: 10.32919/uesit.2024.01.01
- Interfax-Ukraine. 2025. “Defense Ministry: Concept of transforming military education in Ukraine is a strategic plan until 2032.” 02.01.2025. Last Accessed on June 28, 2025. https://en.interfax.com.ua/news/general/1038115.html?utm_source=chatgpt.com
- Jansen, Marenne, Morten Brænder, and René Moelker. 2019. “What sets the officer apart? Dutch and Danish educational reforms leading to the habitus of the thinking soldier.” In *NL ARMS Netherlands annual review of military studies*, eds. Wim Klinkert, Myriame Bollen, Marenne Jansen, Henk de Jong, Eric Hans Kramer, and Lisette Vos, 337–353. Cham: Springer. DOI: 10.1007/978-94-6265-315-3_21
- Jensen, Benjamin. 2025. “Building a Brain of the Army Through Professional Military Education.” *Center for Strategic and International Studies*. Last Accessed on August 25, 2025. https://www.csis.org/analysis/building-brain-army-through-professional-military-education?utm_source=chatgpt.com
- Jevtić, Dragan M., Milan Đ. Miljković, and Marko M. Đorđević. 2024. “Supplementing curriculum of the military academy for the purpose of

- providing education for country defence.” *Vojno delo* 76 (4): 35–50. DOI: 10.5937/vojdela2404035J
- Kalu, Kalu N. 2008. “Bridging the Divide: An Integrated Model of National Security Education for a New Era of International Governance.” *The American Review of Public Administration* 38 (1): 80–99. DOI: 10.1177/0275074007300844
- Kime, Steve F., and Clinton L. Anderson. 1997. *Education vs training: A military perspective*. Washington, DC: Educational Resources Information Centre (ERIC). Last Accessed on August 25, 2025. <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED404452.pdf>
- Kuczynski, Gary. 2023. “Military Decision Making Process Military Decision-Making Process // Organizing and Conducting Planning.” *U.S. ARMY*. Last Accessed on August 25, 2025. https://www.army.mil/article/271773/military_decision_making_process_organizing_and_conducting_planning
- Milošević Stolić, Jasmina, i Jan Marček. 2019. „Određenje funkcionalne mape obrazovanja i usavršavanja oficira.” *Vojno delo* 71 (6): 152–168. DOI: 10.5937/vojdela1906152M
- Miljković, Milan, i Hatidža Beriša. 2023. „Primena veštačke inteligencije u savremenom ratovanju.” *Politika nacionalne bezbednosti* 25 (2): 77–98. DOI: 10.5937/pnb25-46935
- Ministry of Defence of Ukraine. 2025. “Drones, cybersecurity, rehabilitation: higher military educational institutions are intensifying training in modern disciplines while introducing new fields of study.” 04.02.2925. Last Accessed on June 30, 2025. <https://mod.gov.ua/en/news/drones-cybersecurity-rehabilitation-higher-military-educational-institutions-are-intensifying-training-in-modern-disciplines-while-introducing-new-fields-of-study>
- Mitrović, Miroslav, and Dragan Bojanić. 2021. “Battalion tactical groups of the Russian Armed Forces in the altered physiognomy of modern conflicts.” *Vojno delo* 2 (22): 124–143. DOI: 10.5937/vojdela2102044M
- North Atlantic Treaty Organization [NATO]. 2024. “NATO Standard APP-28 Tactical planning for land forces. Edition B Version 1 March 2024.” Last Accessed on June 29, 2025. [https://www.forsvaret.no/en/organisation/centre-of-excellence-cold-weather-operations/courses-and-education/nato-winter-webinars-copy/APP-28%20EDB%20V1%20E%20\(2\).pdf/_attachment/inline/37036512-56cc-454c-a228-bfa9420bc2f0:e8244dc3a79c9484fedbee4929b6dec3fc5a2781/APP-28%20EDB%20V1%20E%20\(2\).pdf](https://www.forsvaret.no/en/organisation/centre-of-excellence-cold-weather-operations/courses-and-education/nato-winter-webinars-copy/APP-28%20EDB%20V1%20E%20(2).pdf/_attachment/inline/37036512-56cc-454c-a228-bfa9420bc2f0:e8244dc3a79c9484fedbee4929b6dec3fc5a2781/APP-28%20EDB%20V1%20E%20(2).pdf)
- NATO’s Strategic Warfare Development Command. 2023. “Multi-Domain Operations in NATO – Explained.” 05.10.2023. Last Accessed on May 25, 2025. <https://www.act.nato.int/article/mdo-in-nato-explained/>

- Shevchenko, Ruslan, Oleh Cherniavskyi, Vasyl Shemchuk, Olena Zlobina, Natalia Benkovska, and Andrii Guraliuk [Shevchenko *et al.*]. 2024. "Developing information and technological competence of prospective military sailors." *Information Technologies and Learning Tools* 101 (3): 86–107. DOI: 10.33407/itlt.v101i3.5670
- Soldaat, Pieter, and Gijs Pepijn Tuinman. 2023. "Officiëren weer leren vechten." *Militaire Spectator* 192 (3): 112–125. Last Accessed on May 25, 2025. <https://militairespectator.nl/artikelen/officiëren-weer-leren-vechten>
- Sookermany, Anders McDonald. 2017. "Military Education Reconsidered: A Postmodern Update." *Journal of Philosophy of Education* 51 (1): 310–330. DOI: 10.1111/1467-9752.12224
- Ten Cate, Olle, and Carol Carraccio. 2019. "Envisioning a true continuum of competency-based medical education, training, and practice." *Academic Medicine* 94 (9): 1283–1288. DOI: 10.1097/ACM.0000000000002687
- Tikly, Leon. 2019. "Education and the Sustainable Development Goals: Towards a transformative role for education." *International Journal of Development Education and Global Learning* 11 (1): 2–21. DOI: 10.18546/IJDEGL.11.1.02
- Ted, Thomas, and Kevin Gentzler. 2013. "Symposium: the imperative of education." *Journal of Leadership Studies* 6 (4): 66–70. DOI: 10.1002/jls.21268
- Vojna akademija. 2025. „Akreditovani studijski programi Vojne akademije, Univerziteta odbrane u Beogradu.” Poslednji pristup 25. maj 2025. <https://www.va.mod.gov.rs/eng/23/osnovne-akademske-studije-23>
- Williams, Emma, Jenny Norman, and Michael Rowe. 2019. "The police education qualification framework: a professional agenda or building professionals?" *Police Practice and Research* 20 (3): 259–272. DOI: 10.1080/15614263.2019.1598070
- Конотоп, Алла Викторовна, Климова Ольга Юрьевна, Уварина Наталья Викторовна, Фасоля Алексей Анатольевич [Конотоп *и др.*]. 2022. „Система подготовки военных кадров как фактор обеспечения национальной безопасности и суверенитета российской федерации в условиях современной образовательной среды.” *Инновационное развитие профессионального образования* 3 (35): 65–72.
- КонсультантПлюс. 2022. Указ Президента РФ от 02.07.2021 № 400. „О Стратегии национальной безопасности Российской Федерации.” Дата обращения 28.06.2025. http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_389271/

Dragan J. Bojanić*

Institute for Strategic Research, University of Defence, Belgrade

Miroslav Terzić**

School of National Defence, University of Defence, Belgrade

Milan Miljković***

School of National Defence, University of Defence, Belgrade

THE MILITARY EDUCATION SYSTEM AS THE FOUNDATION FOR ENSURING THE NATIONAL SECURITY OF THE REPUBLIC OF SERBIA****

Resume

Effective preparation of the officer corps within the Ministry of Defence and the Serbian Armed Forces represents a key prerequisite for the successful execution of duties related to national security. The specific tasks and hierarchical structure of the defense system require that commanding personnel, as direct participants in the decision-making process, exert a significant influence on operational efficiency and system functionality. Accordingly, the education and training of officers are of essential importance for the development of their professional competencies, which directly impact the overall level of national security. Modern security challenges, the transformation of the nature of contemporary conflicts, and the evolution of security strategies necessitate reforms aimed at aligning academic curricula with the principles of modern military operations and the requirements of the security environment. This paper presents an empirical study focused on evaluating the applicability of knowledge acquired at the

* E-mail: dragan.bojanic@mod.gov.rs; ORCID: 0000-0003-0426-4479

** E-mail: miroslav.terzic@mod.gov.rs; ORCID: 0000-0001-5532-3753

*** E-mail: milanmiljkovic04011@gmail.com; ORCID: 0009-0005-9346-9442

**** This paper was written as part of the research project "The Military Profession in Serbia in the Contemporary Security Environment" (ISI/DH/3/24-26), conducted by the Institute for Strategic Research and funded by the Ministry of Defence of the Republic of Serbia.

Military Academy in the context of performing officer duties across different hierarchical levels of military decision-making. The research is based on an analysis of the relationship between knowledge gained during military education and the demands imposed by operational and tactical military practice. The methodological framework includes both quantitative and qualitative analyses of data collected through surveys, along with the application of appropriate statistical techniques to determine the degree of correlation between the educational process and the professional competencies of officers. The findings indicate that officers perceive a higher degree of applicability of knowledge from military studies at the tactical level, while at the operational level, knowledge from the social sciences appears to have relatively greater importance. These results contribute to a better scientific understanding of the relationship between academic education and military practice and serve as a foundation for the systematic improvement of academic curricula with the aim of optimizing the educational process and its practical relevance.

Keywords: military, education, training, officers, decision-making, military sciences, national security

* Овај рукопис је примљен 6. јула 2025. године, а прихваћен за објављивање на састанку Редакције 20. августа 2025. године.